

จดหมายถึงน้อง

หนังสืออ่านเพิ่มเติมอิสลามศึกษา
ระดับประถมศึกษา

เรื่อง

จดหมายถึงน้อง

หนังสืออ่านเพิ่มเติมอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา

เรื่อง จดหมายถึงน้อง

พิมพ์แจกครั้งแรก พ.ศ. 2544

จำนวน 3,000 เล่ม

ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

ISBN 974-268-9555

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

2249 ถนนลาดพร้าว แขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง

กรุงเทพฯ 10310

นายวิชัย พยัคฆ์โส ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา 2544

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียน

กรมวิชาการและสำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
เขตการศึกษา 2 ได้ร่วมกันจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติมอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา
เรื่อง จดหมายถึงน้อง ชื่น เพื่อใช้เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติม สำหรับวิชาอิสลามศึกษา
ตามหลักสูตรอิสลามศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2537) กระทรวงศึกษาธิการได้
พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้หนังสือนี้ในโรงเรียนได้

ประกาศ ณ วันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2544

(นายสงบ ลักษณะ)

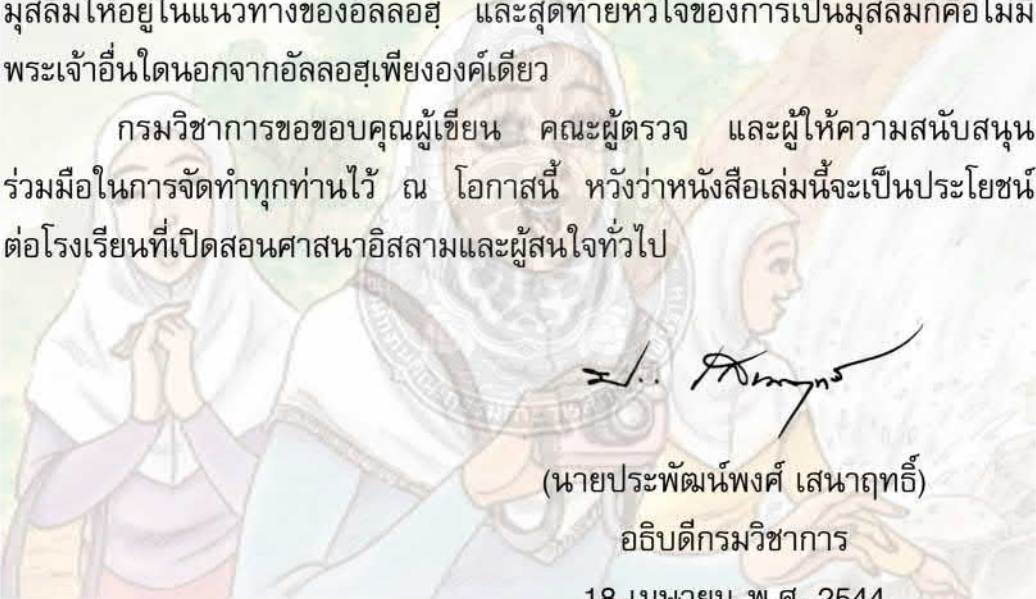
รองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

จดหมายถึงน้อง เป็นหนังสือที่จัดทำขึ้นด้วยความร่วมมือระหว่างกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการและสำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตการศึกษา 2 เพื่อใช้เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา

เนื้อหาให้ความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามในลักษณะการเขียนเป็นจดหมายจำนวน 8 ฉบับ ซึ่งแต่ละฉบับจะกล่าวถึงเรื่องของหลักการทางศาสนา การปฏิบัติตนเป็นมุสลิมที่ดีตามหลักคำสอนของศาสดาที่ได้รับอนุมัติมาจากอัลลอฮ์ รวมทั้งกฎเกณฑ์ของศาสนาอิสลามที่ควบคุมโครงสร้างทางสังคมและชีวิตความเป็นอยู่ของมุสลิมให้อยู่ในแนวทางของอัลลอฮ์ และสุดท้ายหัวใจของการเป็นมุสลิมก็คือไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์เพียงองค์เดียว

กรมวิชาการขอขอบคุณผู้เขียน คณะผู้ตรวจ และผู้ให้ความสนับสนุนร่วมมือในการจัดทำทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้ หวังว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนที่เปิดสอนศาสนาอิสลามและผู้สนใจทั่วไป

ว. หนึ่ง

(นายประพัฒน์พงศ์ เสนาฤทธิ์)

อธิบดีกรมวิชาการ

18 เมษายน พ.ศ. 2544

สารบัญ

สารบัญ สารบัญ สารบัญ

	หน้า
จดหมายฉบับที่ 1 จากบ้านเกิด.....	1
จดหมายฉบับที่ 2 หลักการศรัทธา.....	4
จดหมายฉบับที่ 3 ศรัทธาต่อศาสนา.....	7
จดหมายฉบับที่ 4 ศรัทธาต่ออรุณ.....	11
จดหมายฉบับที่ 5 วันกียามะฮุ.....	14
จดหมายฉบับที่ 6 การปฏิบัติตน.....	16
จดหมายฉบับที่ 7 การถือศีลอด.....	20
จดหมายฉบับที่ 8 การทำหัจญ์.....	24

อัสละลามอะลัยกุม... ดียลา

หัยจาวันที่ห้องจากบ้านไป บ้านเจียบเหงาไปมาก น้อกับแม่อยู่ถึงดียวลา
กันบ่อย พ่จะไม่เสียทุกเรื่อง พี่ก็ต้องอยู่เฉยให้พี่ง้อแล้วพี่ว่า ดียลาจากไปเมื่อ
ศึกษาเล่าเรียนเพื่อความก้าวหน้าในชีวิต น้อกับแม่ก็เข้าใจ แต่ก็ไม่สบายใจว่าทำไมต้อง
ไปเรียนที่ไกลๆ ก็คงจะรู้ว่าการทั้งสอเองที่สออยู่ แต่บอกไม่ทันทั้งสอทราบว่ามี
ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีในอัสลาม ในข้อนี้เองที่สออยู่ แต่บอกไม่ทันทั้งสอทราบว่ามี
จะอยู่คนเดียวถึงดียวลาเสมอ ในข้อนี้เองที่สออยู่ แต่บอกไม่ทันทั้งสอทราบว่ามี
บิรอะฮ์ อัสลาม! แปลว่าสันติสุข การยอมจำนนต่อพระเจ้า

การยอมจำนนต่อพระเจ้า ในอัลลอฮ์ด้วยความบริสุทธิ์ใจโดยสิ้นเชิง ละหมาด
เป็นระบอบชีวิตที่อัลลอฮ์เป็นผู้นำให้ ในอัลลอฮ์ด้วยใจที่บริสุทธิ์โดยสิ้นเชิง ละหมาด
ได้มาแต่แม่แม่เมซซูนะฮ์ ในอัลลอฮ์ด้วยใจที่บริสุทธิ์โดยสิ้นเชิง ละหมาด
ให้ประชาชนด้วยเมซซูนะฮ์ ในอัลลอฮ์ด้วยใจที่บริสุทธิ์โดยสิ้นเชิง ละหมาด
ทุกประการของอัสลามจะครอบคลุมชีวิตด้วย
ของชีวิต แผนชีวิตต่างๆ ของชีวิต
ด้วยเมซซูนะฮ์ อัสลาม!
เป็นอยู่อย่าง

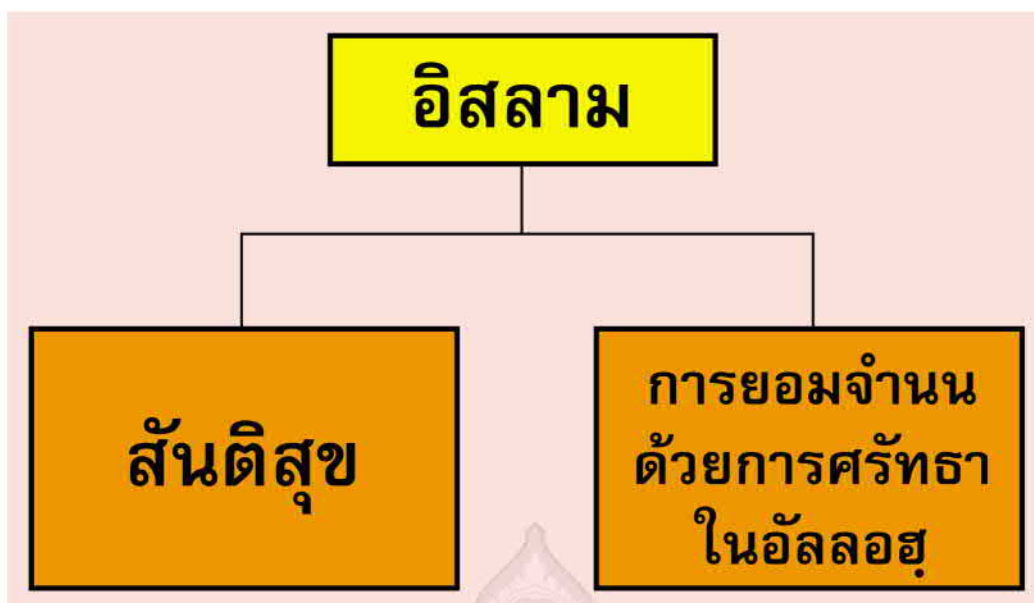
จดหมายฉบับที่ 1 จากบ้านเกิด

ที่บ้าน

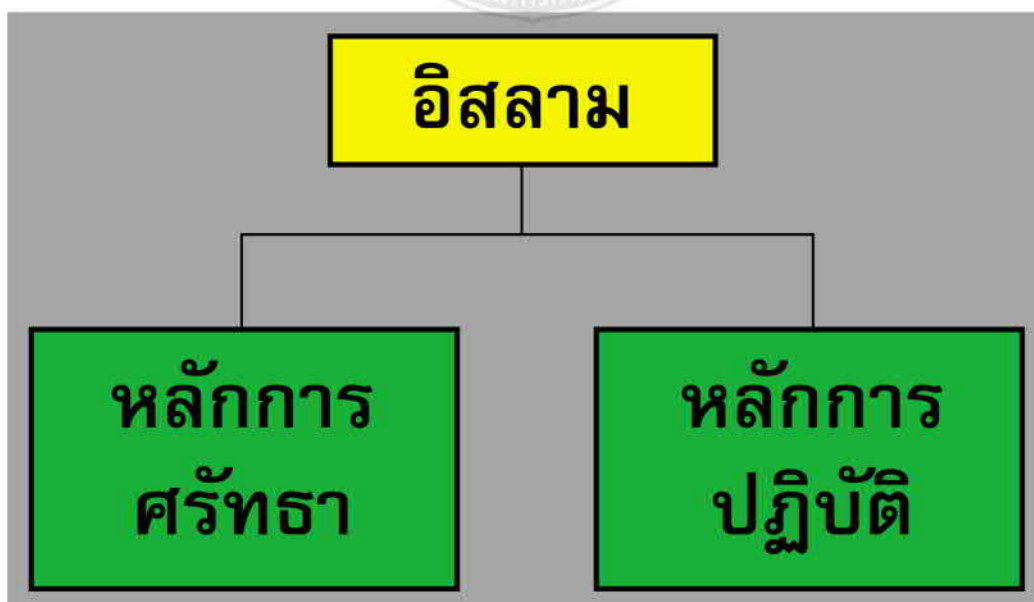
อัสสะลามุอะลัยกุม...ลัยลา

นับจากวันที่น้องจากบ้านไป บ้านเงียบเหงาไปมาก พ่อกับแม่พูดถึงลัยลากันบ่อย ห่วงไปเสียทุกเรื่อง พี่ก็ต้องพูดชี้แจงให้ฟังซ้ำแล้วซ้ำเล่าว่า ลัยลาจากไปศึกษาเล่าเรียนเพื่อความก้าวหน้าในชีวิต พ่อกับแม่ก็เข้าใจแต่ก็ไม่วายบ่นว่าทำไมต้องไปเรียนที่ไกลๆ ก็เพิ่งจะรู้ว่าที่ท่านทั้งสองพรับนั้น ท่านเกรงว่าลัยลาจะมาเปลี่ยนวิถีชีวิตความเป็นอิสลาม ในข้อนี้พี่เองก็วิตกอยู่ แต่ก็บอกให้ท่านทั้งสองทราบ ว่า พี่จะเขียนจดหมายถึงลัยลาเสมอ เพื่อเป็นการย้ำเตือนให้ลัยลาตระหนักถึงการเป็นมุสลิมที่ดี ไม่ว่าจะอยู่ในพื้นที่ใดในโลก ลัยลาจะ...อย่าได้เินเฉยต่อการ

ประกาศตนเป็นอิสลาม เพราะ “อิสลาม” แปลว่าสันติสุข การมอบน้อมการยอมจำนนโดยสิ้นเชิง ฉะนั้นความหมายทางศาสนา “อิสลาม” ก็หมายถึง การยอมจำนนด้วยการศรัทธาในอัลลอฮ์ด้วยความบริสุทธิ์ใจโดยสิ้นเชิง “อิสลาม” ไม่ได้มีความหมายเฉพาะทางศาสนาเท่านั้น แต่อิสลามยังหมายถึงระบอบแห่งการดำเนินชีวิตที่ครอบคลุมในทุกกิจการ ทั้งระบอบการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน “อิสลาม” เป็นระบอบชีวิตที่อัลลอฮ์

เป็นผู้ให้กำเนิดและมีบรรดารัฐในยุคสมัยต่าง ๆ เป็นผู้นำสำนึกจากบรรดาศาสดา มาเผยแผ่แก่มนุษยชาติ ในอดีตคำสั่งสอนของอิสลามเกี่ยวกับการปฏิบัติศาสนกิจ จะมีความแตกต่างไปตามยุคสมัย ตามสภาพเหตุการณ์ที่ถูกกำหนดแต่เป้าหมายหลัก ของทุกยุคทุกสมัยจะเหมือนกัน คือ รัฐ ในทุกสมัยจะสั่งสอนให้ประชาชาติของตน ศรัทธาในอัลลอฮ์ และรัฐของพระองค์

กฎเกณฑ์ของศาสนาอิสลามจะครอบคลุมชีวิตความเป็นอยู่ของมุสลิม ทุกด้าน อิสลามเป็นทั้งวัฒนธรรมและธรรมนูญของชีวิต แนวปฏิบัติต่าง ๆ ของ อิสลามจะรวมศาสนจักรและอาณาจักรเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ด้วยเหตุนี้อิสลามจึง ไม่มีนักบวชประกอบพิธีกรรมทางศาสนา นอกจากนี้อิสลามยังควบคุมโครงสร้าง ทางสังคมและชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ ซึ่งเกิดผลดีต่อสังคมมากมาย อาทิ จัดระเบียบของสังคมให้อยู่อย่างสันติสุข เป็นแหล่งยึดเหนี่ยวจิตใจและการปฏิบัติ ต่าง ๆ ที่แสดงถึงความสามัคคีของหมู่คณะส่งเสริมการกระทำดี ร่วมกันต่อต้าน อบายมุข ยกฐานะของมนุษย์ให้ต่างจากสัตว์เดรัจฉาน เป็นต้น

ลัยลาน้องรัก พอจะเข้าใจความหมายของคำว่า “อิสลาม” ดีแล้วหรือยัง ถ้ายังไม่เข้าใจ อ่านซ้ำเป็นครั้งที่ 2-3 จนกว่าจะเข้าใจ แล้วลัยลาจะได้รู้ว่า ลัยลาได้อะไรติดตัวมาจากบ้านบ้าง พี่เชื่อว่าจากการที่ครอบครัวเรานับถือศาสนาอิสลาม ลัยลาคงจะไม่ลำบากใจนักในการมาดำรงชีวิตในต่างถิ่นจดหมายฉบับนี้เป็น ฉบับแรกจากพี่ถึงน้อง น่าจะเขียนได้ยาวกว่านี้เพราะความคิดถึงและเป็นห่วง แต่คืนนี้ ก็ตึกมากแล้ว พี่ขอพักผ่อนเอาแรงไว้สำหรับการทำงานในวันพรุ่งนี้นะจ๊ะ

ด้วยสลามและดูอาห์

พี่

จดหมายฉบับที่ 2

หลักการศรัทธา

ที่บ้าน

อัสสะลามอะลัยกุม...ลัยลา

ลัยลา... คิดถึงจริงๆ เลยเมื่อก่อนนี้เราอยู่กันพร้อมหน้าดูเหมือนว่าคนช่างถาม และซื่อสัตย์จะเป็นลัยลาคนเดียว แต่พอมาถึงวันนี้ คนช่างถามกลับเป็นพ่อแม่.. ลัยลาสบายดีไหม ...กับข้าวจะกินได้หรือเปล่า... ไม่รู้จะอ้วนหรือผอม... ป่านนี้ลัยลาทำอะไร...เห็นไหมจะลัยลาพอกับแม่รักลัยลามากเหลือเกินอย่าทำให้ทุกคนผิดหวังละ

จดหมายฉบับที่แล้วพี่พูดถึง “อิสลาม” ได้แค่ความหมาย ฉบับนี้พี่จะพูดต่อถึงเรื่องโครงสร้างอิสลามประกอบด้วยโครงสร้างที่สำคัญ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เรียกว่าหลักการศรัทธา และส่วนที่เรียกว่า หลักการปฏิบัติ พี่จะพูดถึงหลักการศรัทธาก่อน หลักการศรัทธาจะหมายถึงความศรัทธาใน 6 ประการคือ มุสลิมจะต้องมี

ความศรัทธาในพระผู้เป็นเจ้า มีความศรัทธาในมลาอิกะฮฺ มีความศรัทธาในบรรดา คัมภีร์ มีความศรัทธาต่อบรรดาศาสนทูต มีความศรัทธาในวันพิพากษา และ สุตท้ายมุสลิมจะต้องมีความศรัทธาต่อกฎสภาพการณ์ ลัทธิเป็นมุสลิมจะรู้เพียง หลัก 6 ประการแค่นี้ไม่ได้ จะต้องรู้และเข้าใจในรายละเอียด เช่นจะต้องรู้ว่าความ ศรัทธาในพระผู้เป็นเจ้าเป็นอย่างไร... มุสลิมทุกคนต้องมีความเชื่อมั่นว่า อัลลอฮฺ เป็นพระเจ้าองค์เดียวโดยไม่ตั้งสิ่งใดขึ้นเป็นภาคีเทียบเท่า พระองค์เป็นปฐมเหตุของ ทุกสรรพสิ่ง เป็นผู้ให้กำเนิดมนุษย์ โลก จักรวาล ฯลฯ เราสามารถรับรู้การมีอยู่ของ พระองค์ได้จากสิ่งที่พระองค์ทรงสร้างขึ้น แม้ไม่สามารถเห็นพระองค์ได้ด้วยรูปทรง แต่ก็สามารถรู้จักพระนามและคุณลักษณะต่างๆ ของพระองค์ เช่น ผู้เป็นเอกะ ผู้ทรง กรุณาปราณี ผู้ทรงอภัย ผู้ทรงรู้ ผู้ทรงเห็น ผู้ทรงไวซึ่งความยุติธรรม เป็นต้น

การที่เรามีความศรัทธาในอัลลอฮฺอย่างแท้จริงนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อ บุคคลนั้นในด้านความประพฤติมีจิตใจที่เข้มแข็ง มีกำลังใจในอันที่จะเผชิญกับ เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น อิสลามไม่ได้ศรัทธาในพระเจ้าอย่างไรเหตุผล ความจริง แล้วอิสลามเร่งเร้าให้มนุษย์ใช้สติปัญญา ความคิดเหตุผลในการสังเกตการศึกษา จากสิ่งรอบด้านไม่ว่าจะเป็นร่างกายมนุษย์เอง โลกที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อมที่แสดง สภาพภูมิศาสตร์ ดาราศาสตร์ ธรรมชาติวิทยา สิ่งเหล่านี้จะเป็นประจักษ์พยานถึง การมีอยู่และความยิ่งใหญ่ของพระองค์ทั้งสิ้นเพราะสิ่งเหล่านี้จะมีขึ้นมาเองไม่ได้ หากไม่มีผู้สร้างขึ้นมา นี่คือการใช้สติปัญญาเพื่อจะได้ว่า พระองค์มีจริงหรือไม่

ความศรัทธาในบรรดามลาอิกะฮฺ มลาอิกะฮฺเป็นบ่าวของพระเจ้า ถูกสร้าง ขึ้นจากรัศมี ในขณะที่มนุษย์ถูกสร้างขึ้นจากดิน มลาอิกะฮฺมีคุณสมบัติที่แตกต่างไป จากมนุษย์ คือ ไม่ดื่ม ไม่กิน ไม่นอน ไม่มีเพศ ไม่กระทำการใดโดยไม่ได้รับบัญชา จากอัลลอฮฺ มลาอิกะฮฺนั้นเป็นอรุณ แต่สามารถแปลงร่างต่างๆ ได้ตามที่อัลลอฮฺ ต้องการมลาอิกะฮฺถูกสร้างขึ้นเป็นจำนวนมาก มีชื่อและหน้าที่แตกต่างกันไป เช่น ญิบรออีล ผู้นำวะหฺยูของอัลลอฮฺมาถ่ายทอดให้รَسُول เราะกีบ อะตีด ผู้มีหน้าที่บันทึก ความดีความชั่วของมนุษย์ อุซรออีลผู้ทำหน้าที่ถอดวิญญาณของมนุษย์ออกจากร่าง และยังมีมุนกัร นะกীরผู้ทำหน้าที่ดูจพญายมราช เป็นต้น มนุษย์ไม่สามารถมองเห็น

มลาอิกะฮ์ได้แต่มลาอิกะฮ์สามารถมองเห็นมนุษย์ได้ เช่นเดียวกับซาตาน ต่างกันตรงที่มลาอิกะฮ์จะคอยตลใจให้มนุษย์ทำดีเสมอจะคอยตักเตือนมนุษย์ในรูปของจิตสำนึก จิตใต้สำนึก หรือลางสังหรณ์ ส่วนซาตานจะคอยยุแหย่ให้มนุษย์ทำชั่วเนรคุณต่อพระเจ้า ให้เป็นคนที่เห็นแก่ตัว มีความโลภและหลงได้ง่ายถ้าเปรียบเทียบความหมายแล้ว มลาอิกะฮ์ก็คล้ายกับเทวดา ส่วนซาตานก็จะตรงกับคำวามาร...

ลียลา การได้เขียนเรื่องราวของศาสนาไม่ได้ทำให้พี่เหนื่อยล้าหรอกนะ แต่พี่อยากให้ลียลาค่อยๆ ทำความเข้าใจ จดหมายฉบับนี้จึงขอพูดถึงการศรัทธาในพระเจ้าเป็นเจ้า และการศรัทธาในมลาอิกะฮ์ ขอได้ทบทวนจดหมาย อย่าเพิ่งอ่านครั้งเดียวแล้วผ่านไป พี่จะดีใจเป็นที่สุด

สุดท้ายนี้ พี่ขอให้ลียลาดูแลสุขภาพให้ดี จะได้ไม่มีอุปสรรคในการเรียนหนังสือ สำหรับพ่อกับแม่และพี่สบายดี

ด้วยسلامและดูอาห์

พี่

จดหมายฉบับที่ 3 ศรัทธาต่อศาสนา

ที่บ้าน

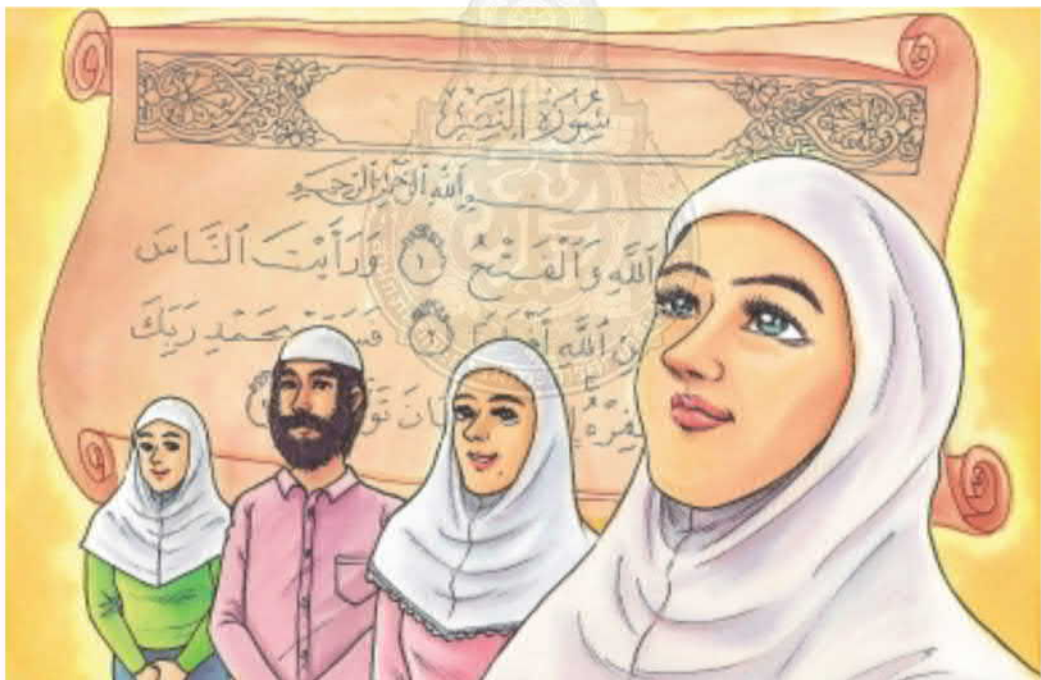
อัสซะลามอะลัยกุม...ลัยลา

ได้รับจดหมายตอบจากลัยลา เล่าเรื่องการไปเสวนาโต๊ะกลมเกี่ยวกับ “อิสลาม” พื่อใจด้วยที่ศาสนาของเรามีผู้ใฝ่ที่จะศึกษาเรียนรู้ ลัยลาจะ อิสลามเป็นศาสนาที่สำคัญศาสนาหนึ่งของโลก พี่ภูมิใจที่ได้เกิดมาเป็นคนมุสลิม มีศาสนาอิสลามประจำใจ แล้วลัยลาละ คิดอย่างพี่ไหม แหม ชื่นใจจริง ๆ ที่ลัยลาบอกว่าไม่ใช่ ลัยลาคนเดียวที่รออ่านจดหมายจากพี่ แต่มีเพื่อน ๆ คอยอ่านด้วย จันพี่ก็มีน้องเพิ่มมากขึ้นนะ ดีละจดหมายฉบับนี้จะเขียนให้ยาวเพื่อน้อง ๆ ใจ และจะขอต่อความจากจดหมายฉบับที่แล้วเลย

ความศรัทธาประการที่ 3 คือศรัทธาในบรรดาคัมภีร์ มุสลิมจะต้องมีความศรัทธาในบรรดาคัมภีร์ต่างๆ ที่อัลลอฮ์ได้ประทานแก่รسل คัมภีร์ที่สำคัญได้แก่ คัมภีร์เตอราฮ์ (คัมภีร์ไบเบิลเก่า) ประทานแก่ศาสดามูซาอะลัยฮิสสะลาม (โมเสส) คัมภีร์อินญิล (คัมภีร์ไบเบิลใหม่) ประทานแก่ศาสดาอีซาอะลัยฮิสสะลาม (เยซู) คัมภีร์ซาบูรประทานแก่ศาสดาดาวูดอะลัยฮิสสะลาม (เดวิด) และคัมภีร์อัล - กุรอาน ประทานแก่ศาสดามุหัมมัดคืออลัลลลอฮ์ อะลัยฮิ วะสัลลัม

คัมภีร์ต่างๆ ที่ระบุในอัลลอฮ์ประทานให้แก่รسل ของพระองค์ด้วยการตกลงใจ คือ พระเจ้าจะตกลงใจให้รسل ทราบคำสั่งของพระองค์โดยการถ่ายทอดความนึกคิดเข้าไปในจิตใจโดยตรง ด้วยการฝันหรือการได้ยินเสียง สภาวะจิตของรسلจะตกอยู่ในภาวะโดยไม่รู้ตัว ด้วยการให้ญิบรออีลนำวะฮยูมาบอกแก่รسلโดยตรง

เมื่อลุลารู้จักชื่อและคัมภีร์ต่างๆ ตลอดจนวิธีการประทานแล้ว ต่อไปลุลาจะได้รู้จัก “คัมภีร์อัล - กุรอาน” ซึ่งเป็นคัมภีร์เล่มสุดท้ายที่ยืนยันเรื่องราวต่างๆ ในคัมภีร์เล่มก่อนๆ ที่ได้ถูกดัดแปลงแก้ไขจนสิ้น ในคัมภีร์อัล - กุรอานจึงแจ้งการยกเลิกคัมภีร์เล่มก่อนๆ ทั้งหมด อัลลอฮ์ได้ทรงยืนยันไว้ในอัล - กุรอาน ความว่า พระองค์ทรงรักษาคัมภีร์เล่มนี้ไว้ไม่ให้ถูกบิดเบือนแก้ไขเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็น

ด้านตัวบทหรือด้านความหมาย จึงนับได้ว่าเป็นสิ่งมหัศจรรย์ที่คัมภีร์อัล - กุรอาน ยังคงรักษาความบริสุทธิ์ตราบจนถึงปัจจุบันและอนาคตกาลอีกด้วย

คัมภีร์อัล - กุรอาน แบ่งออกเป็น 30 ภาค (รฺบӯซอ์) และแบ่งเป็นบทได้ 114 บท (สฺุเราะฮฺ) เนื้อหาของอัล - กุรอาน แบ่งออกเป็นบัญญัติสำคัญ ดังนี้ คือ หลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติ หลักคุณธรรม หลักนิติบัญญัติและกฎหมาย หลักรัฐศาสตร์และตุลาการ หลักธรรมศาสตร์

ความยิ่งใหญ่และความสำคัญของคัมภีร์อัล - กุรอาน ที่มีต่อมนุษย์นั้นมีมากมายหลายประการ อัล - กุรอานเป็นหนทางเดียวที่จะทำให้ผู้ศรัทธาเข้าใจพระผู้สร้าง ให้รู้จักพระองค์ และจากคุณลักษณะของพระองค์ทำให้ทราบว่าพระองค์ทรงควบคุมจักรวาลและทุกสิ่งในโลกนี้ได้อย่างไร ทำให้เราประจักษ์ถึงความยิ่งใหญ่ของอัล - กุรอาน ดังที่พระองค์ทรงกล่าวความว่า “ถ้าหากเราส่งคัมภีร์อัล - กุรอาน ลงมาบนภูเขา แน่نونเจ้าจะเห็นมันทรุดลงและแตกเป็นเสี่ยงๆ เนื่องด้วยความหวั่นกลัวต่ออัลลอฮ์”

เหตุที่เราถือว่าอัล - กุรอานเป็นสิ่งมหัศจรรย์เพราะคัมภีร์อัล - กุรอานมีลักษณะบางอย่างที่ทำให้มีคุณสมบัติที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง และไม่อาจมีใครเลียนแบบได้ อัล - กุรอานได้ท้าทายมนุษย์ นักวิชาการผู้มีความรู้ด้านอักษรศาสตร์ ให้ประพันธ์ให้ได้สักสิบบทหรือสักบท แต่ปรากฏว่าตั้งแต่เริ่มมีอัล - กุรอาน จวบถึงปัจจุบัน ยังไม่มีมนุษย์คนใดสามารถทำได้ คุณสมบัติที่ไม่อาจเลียนแบบได้นี้เป็นความมหัศจรรย์ของอัล - กุรอาน นอกจากนี้ภาษาที่ใช้ในอัล - กุรอาน ก็เป็นความมหัศจรรย์อีกประการหนึ่ง คือลักษณะที่หนึ่ง คำที่ใช้เป็นภาษาง่ายๆ เป็นภาษาที่ทุกคนอ่านแล้วสามารถเข้าใจได้กระจ่าง แม้ว่าพื้นฐานการศึกษาของแต่ละคนจะแตกต่างกัน ส่วนในอีกลักษณะหนึ่งนั้น ภาษาที่ใช้เป็นรูปนัย เปรียบเทียบ แสดงภาพพจน์ ภาษายากสลับซับซ้อนอ่านแล้วไม่สามารถเข้าใจได้ง่ายๆ ต้องอาศัยการตีความทำความเข้าใจในความหมาย ซึ่งทั้งนี้ต้องอาศัยความสามารถของแต่ละบุคคล หรือศึกษาจากผู้รู้เกี่ยวกับอัล - กุรอาน

นักวิชาการได้ชี้ให้เห็นถึงความมหัศจรรย์ของอัล - กุรอานหลายประการ ได้แก่ ภาษาของอัล - กุรอาน ลีลาของอัล - กุรอาน ใจความของอัล - กุรอาน ตัวบทกฎหมายในอัล - กุรอาน การกล่าวถึงเรื่องในอนาคตซึ่งท้าทายโลก ทุกยุค

ทุกสมัย อัล - กุรอาน ไม่มีข้อขัดแย้งกับวิทยาศาสตร์ธรรมชาติที่มีเหตุผล และ อัล - กุรอานยังกล่าวถึงเรื่องที่ว่าวิทยาศาสตร์ปัจจุบันยังก้าวไม่ถึง อัล - กุรอาน ได้ปฏิบัติตามสัญญาที่ให้ไว้อย่างครบถ้วนตามผลกรรมที่แต่ละคนได้ปฏิบัติ ความรู้ที่บรรจุในอัล - กุรอาน มีทั้งกฎหมาย ประวัติศาสตร์ ดาราศาสตร์ อัล - กุรอาน สอนองความต้องการของมนุษย์ และอัล - กุรอานมีผลต่อจิตใจของมนุษย์ในทางที่ดี

โอ...ลัยลา ยิ่งเขียนก็ยิ่งเพลิน แต่อย่างไรเสียจดหมายฉบับนี้ไม่อาจจบในเรื่องความศรัทธาลงได้ใกล้ถึงเวลาละหมาดอิซาแล้ว ขอติดค้างเรื่องการศรัทธาต่อศาสนาไว้ในฉบับหน้า หวังว่าในเวลาเดียวกันนี้ลัยลาก็คงกำลังเตรียมตัวละหมาดเช่นกัน

ด้วยสลามและดูอาห์

พี่

จดหมายฉบับที่ 4

ศรัทธาต่ออรุส

ที่บ้าน

อัลสละมอะลัยกุม...ลัยลา

จดหมายฉบับนี้ทิ้งระยะห่างจากฉบับที่แล้วนานหน่อย เพราะพี่ไปทำธุระที่ต่างจังหวัดเสียหลายวัน ลัยลาจะนี่ก็เข้ามากลางภาคเรียนแล้ว การเรียนเป็นอย่างไรบ้าง พอจะสู้กับตัวเองได้ไหม ที่ถามอย่างนี้ก็เพราะว่าก่อนหน้านี้ สมัยลัยลาอยู่ที่บ้านก็ไม่ค่อยขยันเท่าไร อยากจะเตือนให้ลัยลาขยันหน่อย นี่ไม่ใช่การกล่าวโทษว่าลัยลาขี้เกียจนะ เพียงแต่ไม่อยากให้ลัยลากลับไปบ้านโดยไม่มีใบรับรองคุณภาพไปด้วยอย่าลืมล่ะว่า ลัยลาเป็นความหวังของทุกคนที่บ้าน โปรดอย่าทำหน้าเบื่อหน่ายเพราะพี่ก็ขอเดือนเพียงสั้นๆ แต่เรื่องที่จะพูดยาวๆ คือหลักความศรัทธาในข้อที่ 4 การศรัทธาต่อบรรดารุส มุสลิมต้องมีความศรัทธาต่อบรรดารุส ที่อัลลอฮ์ทรงคัดเลือกจากบุคคลในหมู่มนุษย์ให้เป็นผู้เผยแผ่คำสอน คำตักเตือน นำบทบัญญัติของพระองค์มาสั่งสอนแก่มนุษย์ทุกยุคทุกสมัย

รุส หรือศาสนทูตจัดเป็นบุคคลที่มีความเป็นเลิศในด้านความเฉลียวฉลาด ความซื่อสัตย์ ความมีสัจจะและเป็นนักเผยแผ่ที่ดีสามารถนำมาเป็นแบบอย่างได้ นอกจากความเป็นเลิศดังกล่าวแล้ว รุสทุกคนจะมีคุณลักษณะอื่นๆ ที่เป็นแบบอย่างด้วย เช่น ฝึกฝนคุณธรรม เสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ดำรงตนเป็นแบบฉบับแห่งความดีงาม เป็นปฏิปักษ์กับความชั่วร้าย พฤติกรรมทั้งกายวาจาใจของรุส จึงโดดเด่นและเป็นเลิศเหมาะสมกับภารกิจของตนที่ต้องต่อสู้อุปสรรคต่างๆ นานาประการ มุสลิมจึงศรัทธาในความเป็นรุสของท่าน เทิดทูนสรรเสริญเกียรติคุณของท่าน ในอดีตหากยุคใดสมัยใดร้างรุส ยุคนั้นเป็นกัลยยุค ดังนั้นวีรกรรมของบรรดารุส จึงเป็นสิ่งที่มนุษยชาติที่อยู่ในวิถีทางของท่านต้องหมั่นระลึกและศรัทธาเพื่อเป็นศาสนพลี จะมีผลตอบแทนที่ดีเลิศจากอัลลอฮ์ผู้ทรงคัดเลือกมนุษย์ที่ดีมาเป็นแบบอย่างแก่มนุษยชาติทั้งมวล

รฐุลกำเนิดมาจากบุคคลหลายชนชาติ เช่นนบีมุซา อะลียฮิสสะลามเป็น คนยิว นบีมุหัมมัด คีอัลลัลลอฮฺ อะลียฮิ วะสัลลัม เป็นคนเชื้อชาติอาหรับจากเผ่า กุร็อยซฺ เป็นต้น รฐุลที่มีชีวิตอยู่ในเผ่าหนึ่งเผ่าใดหรือเป็นคนเชื้อชาติใดก็ตามต่าง ก็ทำหน้าที่เผยแผ่คำสั่งสอนของอัลลอฮฺแก่มนุษย์ทุกชาติทุกเผ่าพันธุ์ โดยไม่แบ่ง แยกหรือรังเกียจชนที่ไม่เป็นเผ่าพันธุ์เดียวกับท่าน สิ่งนี้เป็นความเสมอภาคที่อัลลอฮฺ

กำชับให้ผู้สื่อสารของพระองค์ปฏิบัติภารกิจอย่างเท่าเทียมกันไม่ว่ายุคใดสมัยใดก็ตาม トラバจนกระทั่งปัจจุบัน ซึ่งจัดอยู่ในยุคสมัยศาสนาอิสลามที่นำโดยท่านนบีมุหัมมัด คีอัลลัลลอฮฺ อะลียฮิ วะสัลลัม แม้ท่านจะเป็นคนเชื้อชาติอาหรับก็ไม่ได้มีอภิสิทธิ์ใดใดเหนือกว่าชนที่ไม่ใช่อาหรับ ผู้ที่ยำเกรงในอัลลอฮฺเท่านั้นจะเป็นผู้ที่ประสบชัยชนะในสายตาของอัลลอฮฺ ณ วันตัดสินผลกรรมของแต่ละคน

ในบรรดารฐุลที่ปรากฏในอัล - กุรฺอานบันทึกปีอาดัม อะลียฮิสสะลาม นบียอดรีส อะลียฮิสสะลาม นบีนุฮฺ อะลียฮิสสะลาม นบีสูด อะลียฮิสสะลาม นบียอิลยฺ อะลียฮิสสะลาม นบียูญฺ อะลียฮิสสะลาม นบียีสมายิล อะลียฮิสสะลาม นบียีฮาก อะลียฮิสสะลาม นบียอญฺ อะลียฮิสสะลาม นบียูซุบ อะลียฮิสสะลาม นบียัยูบ อะลียฮิส

สะลาม นบีซุฮัยน อะลัยฮิสสะลาม นบีมุซา อะลัยฮิสสะลาม นบีฮารูน อะลัยฮิสสะลาม นบียูนุส อะลัยฮิสสะลาม นบีดาวูด อะลัยฮิสสะลาม นบีสุลัยมาน อะลัยฮิสสะลาม นบีอิลยาส อะลัยฮิสสะลาม นบีอิลยาสาอ อะลัยฮิสสะลาม นบีชาการียา อะลัยฮิสสะลาม นบียะหยา อะลัยฮิสสะลาม นบิซุลกิฟลี อะลัยฮิสสะลาม นบีอิซา อะลัยฮิสสะลาม นบีมุหัมมัด ค็อลลัลลอฮู อะลัยฮิ วะสัลลัม

บรรดารัฐทุกคนเป็นป่าวของอัลลอฮ์ ซึ่งพระองค์ให้เกียรติแก่พวกเขา ให้เป็น รัฐ ทรงประทานบัญญัติอิสลามมาเผยแผ่ดังที่พระองค์ตรัสความว่า “แท้จริงเราได้ส่งศาสนทูตมายังทุกประชาชาติ ท่านทั้งหลายจงเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ และจงหลีกเลี่ยงพระเจ้าเท็จ” *สุเราะฮ์ อัน-นะหฺลุ อายะฮ์ ที่ 32* และโดยเหตุที่ศาสนาของอัลลอฮ์คือศาสนาอิสลาม พระองค์จะไม่ทรงรับการทำงานของผู้นอกจากผู้ที่ศรัทธาในพระองค์ พระองค์ทรงตรัสความว่า “แลผู้ใดปรารถนาอื่นจากอิสลามเป็นศาสนา มักจะไม่ถูกรับจากเขา และในโลกเขาจะเป็นผู้หนึ่งในบรรดาผู้ขาดทุน” *“สุเราะฮ์ อาลิอิมรอน อายะฮ์ที่ 85”*

หลังจากนบีมุหัมมัด ค็อลลัลลอฮู อะลัยฮิ วะสัลลัม ก็จะไม่มีความเชื่ออื่นอีก ผู้ใดที่กล่าวอ้างถึงการเป็นศาสดาของเขาหรือผู้ใดเชื่อถือต่อผู้ที่กล่าวอ้างว่าเป็นศาสดาหลังจากท่านนบีมุหัมมัด ค็อลลัลลอฮู อะลัยฮิ วะสัลลัม แล้วเขาก็จะหมดสภาพจากการเป็นมุสลิม เพราะผู้ที่เป็นมุสลิมจะยึดถือท่านศาสดามุหัมมัด (ค็อล) เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตามคำสอนในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นด้านศาสนา สังคม ครอบครัว หรือมนุษยสัมพันธ์ทั่วไป

ลียลาฟี่ขอจบเรื่องความศรัทธาในศาสนทูตในจดหมายฉบับนี้แค่นี้ก่อนนะ ฉบับหน้าฟี่จะเขียนเรื่องความศรัทธาในวันพิพากษา

ท้ายที่สุดนี้ ด้วยกำลังใจจาก พ่อ แม่ และฟี่ ขอให้ลียลาผ่านการสอบกลางภาคเรียนด้วยคะแนนที่ดีเยี่ยม

ด้วยสลามและดูอาอ์

ฟี่

จดหมายฉบับที่ 5

วันกิยามะฮ์

ที่บ้าน

อัลสะลามอะลัยกุม...ลัยลา

จดหมายฉบับก่อนๆ ก็ได้พูดถึงบรรดามลาอิกะฮ์ต่างๆ ให้ลัยลาได้รู้จักแล้วนะ มีทั้งผู้ที่ทำหน้าที่บันทึกความดีความชั่วของมนุษย์ ผู้ที่ทำหน้าที่ถอดวิญญาณของมนุษย์ออกจากร่าง และยังมีมลาอิกะฮ์ที่ทำหน้าที่สัมภาษณ์ผู้ตาย ณ หลุมฝังศพ ซึ่งเรื่องเหล่านี้จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะพูดกันในฉบับนี้ คือ การศรัทธาในวันสุดท้าย หรือวันกิยามะฮ์ อันเป็นวันที่สิ่งมีชีวิตทั้งหลายจะถูกบังเกิดขึ้นอีกครั้ง เป็นวันที่ตัดสินการกระทำของแต่ละคนที่ได้ประพฤติปฏิบัติเมื่อครั้งมีชีวิตอยู่ในโลก อัลลอฮ์จะทรงให้มนุษย์คนแรกของโลกจนถึงคนสุดท้ายฟื้นคืนชีพขึ้นมาใหม่

มุสลิมต้องศรัทธาว่า ชีวิตที่อยู่ในโลกนี้เป็นเพียงชีวิตอันชั่วคราวซึ่งจะต้องสิ้นสุดลงในวันสุดท้ายอันเป็นวันสิ้นโลก (วันอาคิเราะฮ์) และมุสลิมต้องศรัทธาว่า หลังจากที่พวกเขาตายไปแล้วจะถูกฝังอยู่ในสุสานหรืออะลัมบัรซะฮ์ ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นจริง จะอยู่ช่วงกลางระหว่างโลกนี้กับโลกหน้า ขณะที่อยู่ในอะลัมบัรซะฮ์ ผู้ตายจะอยู่ในสภาพวิญญูณไม่สามารถสื่อสารใดๆ ได้ และในระหว่างที่อยู่ในอะลัมบัรซะฮ์นั้นผู้ที่ประกอบความดีจะได้รับแต่ความสะดวกสบาย ส่วนที่ประกอบกรรมชั่วก็จะถูกลงโทษอย่างแสนสาหัส จนกว่าจะถึงวันกิยามะฮ์ พวกเขาจึงจะฟื้นคืนชีพอีกครั้งเพื่อชดใช้กรรมที่กระทำไว้ ลัยลาในหลักศรัทธาข้อนี้การใช้ชีวิตในขณะนั้นบอกได้ว่าเราเลือกที่จะได้รับความสะดวกสบาย หรือเลือกที่จะถูกลงโทษอย่างแสนสาหัส ทำความดีไว้เถิดนะลัยลา

สำหรับหลักศรัทธาประการสุดท้าย คือ ศรัทธาต่อกฎกำหนดสภาวะการณกฎกำหนดสภาวะเน้นระเบียบอันรัดกุมที่อัลลอฮ์ได้กำหนดไว้ แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ กฎที่ตายตัว เป็นกฎกำหนดสภาวะการณที่ประสพกับผู้ใดแล้วไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้เลย ทุกอย่างต้องดำเนินไปตามพระประสงค์ เช่นการถือกำเนิดชาติพันธุ์ รูปร่างหน้าตาอายุขัยความตายของแต่ละบุคคล ปัจจัยยังชีพ ตลอดจนการโคจรของดวงดาวและฤดูกาลต่างๆ และกฎที่ไม่ตายตัวเป็นกฎกำหนดสภาวะการณที่ดำเนินไปตามความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผล กิจกรรมต่างๆ จะดำเนินไปขึ้นอยู่กับดุลพินิจของมนุษย์ในอันที่จะใช้สติปัญญาที่อัลลอฮ์ประทานมาเลือกปฏิบัติด้วยตนเอง จึงกล่าวได้ว่ามนุษย์มีเจตจำนงเสรีในการที่จะกระทำกิจกรรมทุกกิจกรรม ตัวอย่างเช่น ลัยลาเลือกเรียนในมหาวิทยาลัย อันนี้เป็นสิทธิทางความคิดของลัยลาที่จะเลือกตามความต้องการ ไม่มีใครมาบังคับลัยลาได้ สิทธิอันนี้อัลลอฮ์มอบให้ลัยลาตัดสินใจเองกิจการใดที่ต้งามเป็นประโยชน์แก่ลัยลา ครอบครัวและสังคม พระองค์ทรงสนับสนุนให้ลัยลาปฏิบัติ แต่การกระทำใดๆ ที่ฝ่าฝืนคำสั่งสอนของอัลลอฮ์ หรือที่ชั่วร้ายต่างๆ มาจากกิเลส ความคิด ความต้องการของลัยลาเอง เพราะสิ่งนี้พระองค์ห้ามมิให้กระทำ ดังนั้น การปฏิบัติที่ผิดพลาดอันเกิดจากการกระทำของลัยลาเอง คิดว่าลัยลาพอจะเข้าใจ

ท้ายสุดนี้เป็นข้อสงสัยจากแม่ฝากถามว่า ลัยลามายูที่นี้มีข้าวยาทานไหม

ด้วยسلامและดูอาห์
พี่

จดหมายฉบับที่ 6

การปฏิญาณตน

ที่บ้าน

อัสสลามุอะลัยกุม...ลัยลา

จดหมายฉบับนี้พี่กะเอาไว้ว่า พอลัยลา กลับจากทัศนศึกษากับเพื่อน จดหมายจากพี่คงจะถึงพอดีและคงจะสนุกสนานกันทั่วหน้า การท่องเที่ยวเป็นการผ่อนคลายที่ดีทีเดียว นอกจากการผ่อนคลายแล้วยังได้รับความรู้มากขึ้นอีกด้วย พี่คงจะหาโอกาสอย่างนี้ยากขึ้น เพราะภาระที่ต้องรับผิดชอบมีมากขึ้นตามอายุ ประทับใจอะไรบางอย่างจากการไปทัศนศึกษา กลับไปบ้านพี่คงจะได้ฟังนะ

สำหรับจดหมายฉบับนี้จะพูดถึง โครงสร้างในส่วนที่ 2 คือส่วนที่เรียกกันว่า หลักการปฏิบัติ มุสลิมจะไม่ใช่มุสลิมที่สมบูรณ์ หากไม่ได้ปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติของศาสนาอิสลาม 5 ประการ ได้แก่ **การปฏิญาณตน** หัวใจของการเป็นมุสลิมก็คือ การกล่าวปฏิญาณตนว่า “ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากพระองค์ อัลลอฮ์ และมุฮัมมัดเป็นศาสนทูตของพระองค์” การปฏิญาณตนมิใช่เป็นเพียงการกล่าวโดยวาจาเท่านั้น หากต้องเป็นการกล่าวปฏิญาณตนที่ออกมาจากจิตใจด้วยความศรัทธาอย่างแท้จริง และสิ่งที่จะแสดงความศรัทธาอย่างจริงใจก็คือ การปฏิบัติ นั่นเอง เพราะแท้จริงการยอมรับในเอกภาพของพระเจ้าองค์เดียวและการยอมรับในการเป็นศาสนทูตของศาสดามุฮัมมัด คือลัทธิอัลลอฮ์ อะลียะฮิ วะสลัลัม จะนำไปสู่การยอมรับในสิ่งที่อัลลอฮ์ทรงใช้ให้ทำและให้ละเว้น ท่านนบีมุฮัมมัด คือลัทธิอัลลอฮ์ อะลียะฮิ วะสลัลัม” กล่าวไว้ความว่า “จงเริ่ม (ฝึกพูดหรือสั่งสอน) เปิดปาก (ปฐมนิเทศ) ลูกๆ ของท่านด้วยประโยคที่ว่า “ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์” รายงานโดย อัล-หากิมและอิบนุอับบาส หลักปฏิบัติประการต่อไป คือ การละหมาด เป็นการ

แสดงความเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ พระองค์ได้กล่าวไว้ใน อัล-กุรอานว่า “จงดำรงการละหมาด แท้จริงการละหมาดเป็นหน้าที่ของผู้ศรัทธา ตามเวลาที่กำหนดให้” *สุเราะฮ์ อัน-นิสาฮ์* *อายะฮ์* ที่ 103 “และจงดำรงการละหมาดเพื่อรำลึกถึงฉัน” *สุเราะฮ์ ฮุญฮ์* *อายะฮ์* ที่ 14

ในวันหนึ่งๆ มุสลิมจะต้องปฏิบัติละหมาด 5 เวลา คือตอนย่ำรุ่ง ตอนกลางวัน ตอนเย็น ตอนพลบค่ำ และตอนกลางคืน ส่วนสถานที่นั้นจะปฏิบัติที่ใดก็ได้แต่ต้องสะอาด หากเป็นมัสญิดก็จะดี และไม่ว่ามุสลิมจะอยู่ที่ใด ตรงส่วนใดของโลก เวลาละหมาดจะต้องหันหน้าไปทางทิศอันเป็นที่ตั้งของกะอฺบะฮ์ ซึ่งหมายถึงสิ่งก่อสร้างรูปทรงสี่เหลี่ยมตั้งอยู่ในมัสญิดอัล-หะรอม นครมักกะฮ์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย กะอฺบะฮ์ ถูกสร้างขึ้นโดยท่านศาสดาอิบรอฮีม อะลัยฮิสสะลามและบุตรชายของท่านคือ ศาสดาอิสมาอีล อะลัยฮิสสะลาม เมื่อประมาณ 4,000 กว่าปีมาแล้ว มีปรากฏใน คัมภีร์อัล-กุรอานความว่า “เป็นศาสนสถานแห่งแรกที่ถูกสร้างเพื่อมนุษยชาติ” *สุเราะฮ์ อาลี อิมรอม* *อายะฮ์* ที่ 3 ทิศทาง (กิบละฮ์) ของแต่ละประเทศจึงอยู่ในทิศทางที่ต่างกัน สำหรับประเทศไทยนั้นกิบละฮ์ของชาวมุสลิมอยู่ทางทิศตะวันตก ฉะนั้นตลอดเวลา 24 ชั่วโมงจึงมีมุสลิมทั่วโลกหันหน้าสู่จุดเดียวกันไม่ขาดสาย เพื่อแสดงเอกภาพที่มีต่อพระเจ้าองค์เดียวกัน คือ อัลลอฮ์ การละหมาดสามารถสร้างคุณประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติหลายอย่าง เช่น เป็นการเพิ่มพูนความศรัทธา ช่วยขัดเกลาจิตใจให้ผ่องแผ้วทุกอิริยาบถ ท่าทางของการละหมาดล้วนอยู่ในสมาธิที่ล้วนผ่อนคลายทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ การเข้าใกล้ชิดกับพระเจ้ากระตุ้นให้มนุษย์มีพลังจิต เต็มไปด้วยความหวังในความเมตตาของพระองค์ และมีสติในการที่จะไม่ขัดคำบัญชาหรือบทบัญญัติของอัลลอฮ์

“แท้จริง ไม่มีผู้ใดศรัทธาในอายะฮ์ของเรา (อัลลอฮ์) เลย นอกจากผู้ซึ่งเมื่อพวกเขาได้ยินอายะฮ์ (คำสั่งสอน คำเทศนา คำตักเตือน) พวกเขาจะล้มตัวก้มลง (สujud) แสดงความเคารพ และกล่าวสวดดีสรรเสริญในเกียรติคุณของพระผู้เป็นเจ้า (อัลลอฮ์ของพวกเขา) และพวกเขาไม่หยิ่งยะโสโอหัง”

สุเราะฮ์ อัล-ฮัจญ์ *อายะฮ์* ที่ 15

การละหมาดเป็นการสร้างระเบียบวินัยในชีวิต สามารถควบคุมชีวิตและจิตใจของคนให้มีระเบียบวินัยได้ ดังเช่น อัล-กุรอาน กล่าวความว่า “แท้จริง

การละหมาดยับยั้งการลามกชั่วช้า “*สูเราะฮ์ อัล-อังกะบูต* *อายะฮ์ที่ 29* การละหมาดเป็นการสร้างความสามัคคีในสังคม ความสันติสุขในชีวิต ผู้ก่ลัมพันธ์ระหว่างกันด้วยการละหมาดร่วมกันในมัสญิดหรือสถานที่อื่นใดก็ตาม ในเรื่องของการปฏิบัติตน 5 ประการ ที่พูดไปได้เพียง 2 ประการคือ การปฏิญาณตนและการละหมาด ยังมีต่ออีก 3 ประการ คือ การถือศีลอด การจ่ายซะกาฮ์ และการประกอบพิธีหัจญ์ คงจะต้องเอาไปไว้ในจดหมายฉบับต่อไป

สุดท้ายของจดหมายฉบับนี้ พี่ขอถามลัยลาสักนิดว่า ในวันหนึ่งๆ ของที่นี้ ลัยลาได้ปฏิบัติละหมาดครบทั้ง 5 เวลาหรือไม่

ด้วยسلامและดูอาอ์

พี่

จดหมายฉบับที่ 7

การถือศีลอด

ที่บ้าน

อัสสะลามอะลัยกุม...ลัยลา

ลัยลา พี่เล่าให้พ่อกับแม่ฟังเรื่องการเขียนจดหมายถึงลัยลา ว่าได้พูดกันถึงเรื่อง “อิสลาม” เริ่มมาตั้งแต่ ความหมาย การศรัทธา การปฏิบัติ ผ่านมาก็หลายฉบับแล้ว พ่อกับแม่ชื่นชมในสิ่งที่เราทำมาก บอกกับพี่ว่าท่านดีใจเป็นที่สุดที่เราห่วงใยซึ่งกันและกัน ท่านเองก็ขอดุอาอ์อยู่เสมอ ขอให้ลัยลาเป็นอิสลามิกชนที่ดี ลัยลาจะ ส่งสารพ่อกับแม่จังเลย ท่านคงคิดถึงลัยลามากๆ เลย แต่ไม่เป็นไรสักวันหนึ่งลัยลาคงจะกลับมาให้พ่อกับแม่ได้ชื่นชมในความสำเร็จ

จากจดหมายฉบับที่แล้วพี่บอกว่าจะพูดถึงเรื่อง การถือศีลอด การจ่ายซะกาต และการประกอบพิธีหัจญ์ เอาเรื่องการถือศีลอดก่อนนะ

การถือศีลอด หมายถึง การละ การงดเว้น การระงับยับยั้ง การครองตน ดังนั้น การถือศีลอดจึงหมายถึง การงดเว้นจากการบริโภคอาหาร เครื่องดื่ม การร่วมเพศ การหยุดจากการกระทำชั่วทั้งทางความคิด คำพูดและการกระทำ การถือศีลอด มีจุดประสงค์เพื่อฝึกฝนมุสลิมให้อยู่ในอาการสำรวมตนทั้งทางร่างกายและจิตใจ ให้เป็นคนที่จิตใจหนักแน่น อดทน และเสียสละ เพราะในระหว่าง การถือศีลอดนั้น นอกจากจะละเว้นการบริโภคอาหารในช่วงเวลาตั้งแต่รุ่งอรุณจนถึงดวงอาทิตย์ตกแล้ว มุสลิมจะต้องควบคุมอารมณ์ ควบคุมร่างกายไม่ให้กระทำในสิ่งที่ไม่ดีงามในทุกรูปแบบ และจากความหิวที่มุสลิมทุกคนทุกฐานะในสังคมได้ลิ้มรสในขณะนั้น ย่อมทำให้พวกเขาได้มีโอกาสสัมผัสถึงความหิวโหยของผู้ที่ยากจน เพื่อจะได้มีจิตใจที่เมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และรู้จักที่จะบริจาคให้แก่ผู้ที่ยากจนเดือดร้อน หลักการปฏิบัติข้อนี้ นับเป็นหลักการหนึ่ง ที่สร้างความเสมอภาคและภราดรภาพให้เกิดขึ้นในสังคม

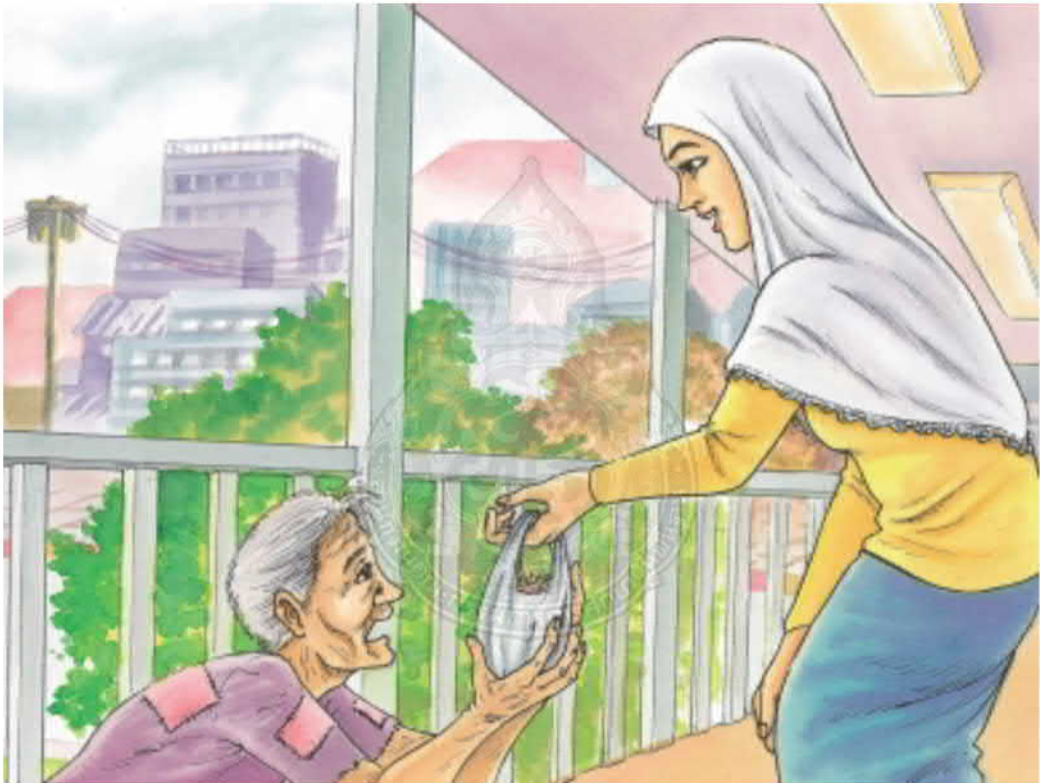
การถือศีลอด เริ่มมาตั้งแต่สมัยศาสดาอิบรอฮีม อะลัยฮิสสะลาม ในปีหนึ่งๆ มุสลิมจะต้องถือศีลอดในเดือนเราะมะฎอน ซึ่งเป็นเดือนที่ 9 ของศักราชอิสลาม

เป็นเวลา 1 เดือน มุสลิมจะต้องถือศีลอดเมื่อถึงวัยบรรลุนิติภาวะเป็นหนุ่มสาว แต่มีข้อยกเว้น เช่น ผู้ที่อยู่ในระหว่างการเดินทางที่เป็นการยากลำบากในการที่จะถือศีลอด ผู้หญิงขณะมีรอบเดือนและหลังคลอด หญิงมีครรภ์ แม่ลูกอ่อน ผู้ที่มีสุขภาพไม่สมบูรณ์มีโรคภัยซึ่งจะเป็นอันตรายต่อชีวิต และคนชรา บุคคลที่อยู่ในสภาพดังกล่าวข้างต้นจะได้รับการผ่อนผันให้โดยไม่ต้องถือศีลอดในเดือนเราะมะฎอนได้ แต่ต้องถือศีลอดชดใช้ในช่วงเวลา 11 เดือนต่อมา ส่วนคนชราและคนป่วยเรื้อรังนั้นให้บริจาคทานตามที่อิสลามบัญญัติ

สำหรับหลักการปฏิบัติประการต่อไป คือ การจ่ายซะกาซุ ซะกาซุ แปลว่า การทำให้บริสุทธิ์ หมายถึง ความเจริญงอกงาม การเพิ่มทวี ฉะนั้น การบริจาคซะกาซุ จึงหมายถึง การจ่ายทานบังคับจากผู้ที่มีครบรอบปีมีจำนวนเกินกว่าที่กำหนด ให้แก่คนที่มีสิทธิ์รับซะกาซุตามอัตราที่กำหนด อิสลามถือว่าจำนวนของทรัพย์สินที่ถูกนำไปจ่ายเป็นทานซะกาซุนั้น ยังความเจริญและงอกเงยให้แก่ส่วนที่เหลือจากที่ได้จ่ายไป และเป็นการชำระกิเลสของผู้บริจาคตนั้นด้วย เป็นการลดความตระหนี่ ความเห็นแก่ตัว ทั้งยังเป็นการช่วยขัดเกลาจิตใจของผู้บริจาคให้สะอาด

บริสุทธิ์ มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นการสนองไม่ให้มนุษย์เป็นทาสของวัตถุ และให้มนุษย์ตระหนักว่า บรรดา ทรัพย์สินต่างๆ ที่หามาได้อย่างสุจริตนั้น เป็นของจากอัลลอฮ์ มนุษย์เป็นเพียงผู้รักษาและใช้จ่ายไปในทางที่พระองค์ทรงกำหนด เช่น ไม่ใช่จ่ายสุรุ่ยสุร่าย และต้องจ่ายส่วนหนึ่งแก่ผู้ที่ยากจนเพื่อลดช่องว่างระหว่างชนชั้นในสังคม ทรัพย์สินเป็นเพียงเครื่องมือ ไม่ใช่เป้าหมายของชีวิต มุสลิมต้องมูมานะทำงานหาทรัพย์สินเพื่อสามารถจ่ายซะกาซ

มุสลิมที่มีทรัพย์สินประเภทต่างๆ เกินกว่าที่กำหนดไว้ เมื่อครบรอบ 1 ปี จะต้องนำมาจ่ายซะกาซในอัตราที่กำหนดไว้ เช่น ทรัพย์สินเงินทองทั่วไป อัตราร้อยละ 2.5 ทรัพย์สินที่ได้จากการสัมปทาน แร่ ป่าไม้ เพชรพลอย ร้อยละ 20 ผลผลิตทางเกษตรร้อยละ 10 ส่วนที่เป็นปศุสัตว์ แพะ แกะ วัว ควาย อุฐ ถ้ามากกว่า 300 ตัว ซะกาซ 1 ตัว ต่อทุกๆ 100 ตัวที่เพิ่มขึ้น ฉะนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้ที่มีหรือฐานะทางเศรษฐกิจดีจะต้องบริจาคซะกาซแก่คนยากจนหรือเพื่อเป็นการภักดีต่ออัลลอฮ์ ซะกาซใช้ได้กับบุคคลหรือกิจการ ใน 8 ประเภท ดังนี้

- คนอนาถา คือ ผู้ที่มีความเป็นอยู่แร้นแค้นมาก
- คนขัดสน คือ ผู้ที่พอมี แต่อยู่ในลักษณะยากจน หาเข้ากินคำ
- ผู้รวบรวมชะกาฮู กล่าวคือ แทนที่ผู้จ่ายชะกาฮูจะนำไปให้ผู้รับโดยตรง ก็รวบรวมไว้ที่มัยตุลมาล โดยเจ้าหน้าที่จะเป็นผู้รวบรวมรับไว้และนำไปแจกจ่ายแก่ผู้ที่เหมาะสมในโอกาสต่อไป

- ผู้ที่เพิ่งเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม
- การไถ่ทาสหรือเชลยให้เป็นอิสระ
- ผู้ที่มีหนี้สินมากจากการประกอบอาชีพสุจริต
- ผู้ที่ขาดปัจจัยยังชีพ
- การนำไปใช้ในหนทางของอัลลอฮ์ เช่น การสร้างมัสญิด โรงเรียน ถนน โรงพยาบาล สะพานฯ

กล่าวได้ว่าหลักการในข้อนี้เน้นการแสดงความเมตตาสงสารต่อผู้ที่เดือดร้อน เป็นการลดช่องว่างระหว่างฐานะทางเศรษฐกิจในสังคม ทั้งยังเป็นการป้องกันปัญหาทางสังคมที่อาจเกิดขึ้นได้อีกทางหนึ่ง การปฏิเสธการจ่ายชะกาฮูถือเป็นความผิดทางศาสนบัญญัติเพราะเป็นการหลงใหลในทรัพย์สินมากกว่าความศรัทธาต่อพระผู้เป็นเจ้า

จะเห็นได้ว่า อิสลามได้วางแนวทางของชีวิตให้มนุษย์มีความเมตตา รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อมนุษย์ด้วยกัน และถ้ามนุษย์ทุกคนในโลกเราทุกวันนี้ ประพฤติปฏิบัติกันเช่นนี้เป็นส่วนใหญ่ โลกคงจะไม่ยุ่งเหยิงเช่นนี้ จริงไหมล่ะ ฟักได้แต่หวังให้อัลลอฮ์ดลบันดาลให้มนุษย์มีจิตใจที่ดีงามยิ่งกว่าปัจจุบันนี้

ด้วยسلامและดุอาอ์

ฟี่

จดหมายฉบับที่ 8

การทำหัจญ์

ที่บ้าน

อัสสะลามอะลัยกุม...ลัยลา

หลังจากที่พี่ได้เขียนจดหมายฉบับที่แล้วจบลง ก็มีความรู้สึกไม่ค่อยสบายใจ กลัวว่าเมื่อเรื่องการทำหัจญ์จบแล้วไม่มีอะไรจะเขียนอีก จึงไปหาหนังสือมาอ่านหลายเล่ม เพื่อที่จะเก็บความรู้ในเรื่องศาสนาอิสลามมาเล่าสู่กันฟังได้อีก ซึ่งกว่าลัยลาจะเรียนจบ เราทั้งสองคงจะได้เพิ่มพูนความรู้ในศาสนาเพิ่มขึ้น กันนับว่าเป็นบุญที่ได้มีโอกาสรับใช้ศาสนา ที่นี้เรามาพูดถึงถึงเรื่องการทำหัจญ์

“หัจญ์” หรือพิธีหัจญ์ เป็นพิธีทางศาสนาอิสลาม ซึ่งหมายถึงการเดินทางไปประกอบศาสนกิจ ณ ไบตุลละฮฺ (หินดำ) ณ นครมักกะฮฺ ประเทศซาอุดีอาระเบีย อันเป็นสถานที่ที่ศาสดามุฮัมมัดประสูติ และได้รับโองการจากพระเจ้าเป็นครั้งแรก คำว่า “หัจญ์” จึงแปลได้ว่าการมุ่งไปสู่หรือการไปเยี่ยมเยือนสถานที่ดังกล่าว

พิธีหัจญ์ เป็นหลักการข้อที่ 5 ของมุสลิม แต่ให้ปฏิบัติเฉพาะบุคคลที่มีความสามารถเท่านั้น บุคคลที่มีความสามารถในการไปประกอบพิธีหัจญ์ หมายถึงมุสลิมที่มีสุขภาพแข็งแรง มีสติปัญญาสมบูรณ์ มีทรัพย์สินเพียงพอในการใช้จ่ายโดยมิต้องเป็นหนี้สินและเดือดร้อน บุคคลที่ตนเองต้องรับผิดชอบ และผู้ที่จะไปประกอบศาสนกิจพิธีหัจญ์ จะต้องเป็นผู้ที่ประกอบศาสนกิจข้ออื่นๆ ด้วย เช่นการละหมาด และทั้งนี้การไปทำหัจญ์นั้นมิใช่การไปเพื่อไถ่บาป แต่แท้จริงนั้นเป็นเครื่องทดสอบความศรัทธา ความอดทน และความเสียสละ เป็นต้น

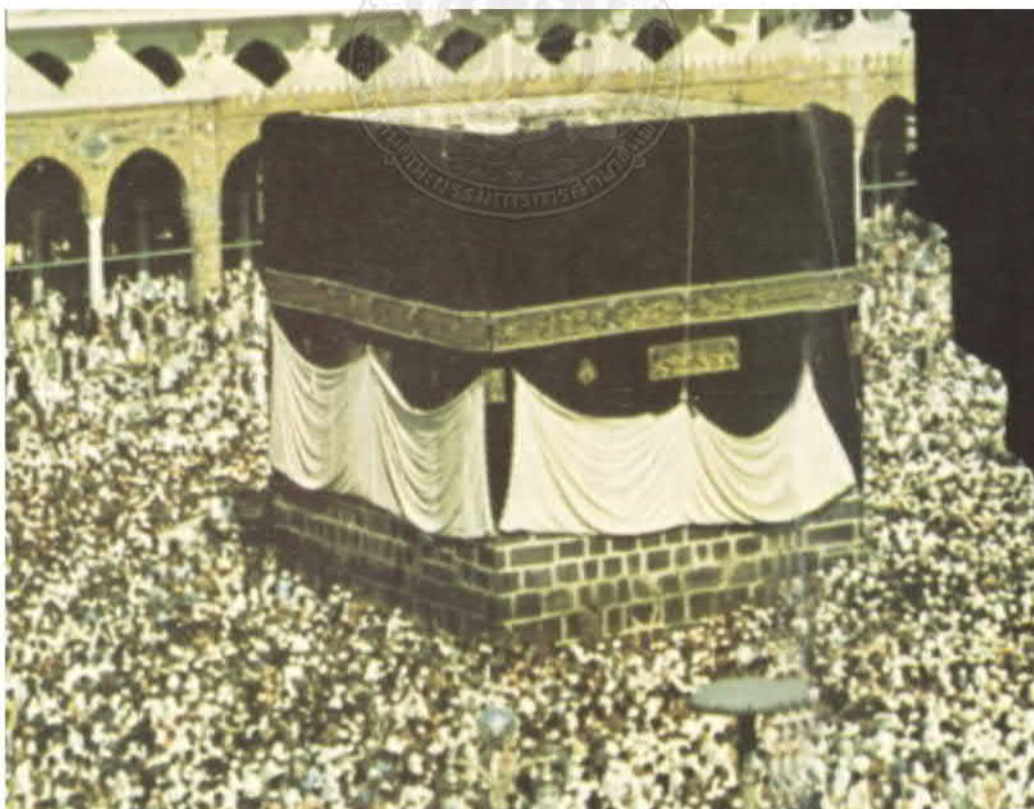
การไปประกอบพิธีหัจญ์เป็นกิจสำคัญของมุสลิมทุกคน ซึ่งสามารถจะมีโอกาสตามเงื่อนไขดังกล่าว เพราะได้ไปแล้วถือว่าได้กุศลอย่างมาก การไปทำหัจญ์จะกระทำได้ ณ นครมักกะฮฺ แห่งเดียวเท่านั้น จะจำลองหินดำไปไว้ที่อื่นไม่ได้ การไปนครมักกะฮฺจึงเป็นการชุมนุมครั้งสำคัญและยิ่งใหญ่ของโลกมุสลิมในรอบปี มุสลิมจากทั่วโลก ไม่เลือกชาติภาษา เพศ ผิวพรรณ และชนชั้น ซึ่งเมื่อไปถึง

สถานศักดิ์สิทธิ์นั้นแล้วถือว่าเท่าเทียมกันหมด ทุกคนมีวัตถุประสงค์ตรงกัน คือ การไปนมัสการต่ออัลลอฮ์

คำบันทึกในคัมภีร์อัล-กุรอาน ระบุว่า “หน้าที่ของมนุษย์ต่อพระผู้เป็นเจ้า คือการบำเพ็ญหัจญ์ ณ ไบตุลละฮะฮ์ สำหรับผู้ที่มีความสามารถจะไปได้ ผู้ใดปฏิเสธ แท้จริงพระองค์ทรงเพียงพออยู่แล้วโดยไม่ต้องพึ่งโลกทั้งหลาย”

การทำพิธีหัจญ์มี 2 อย่าง คือ หัจญ์เล็ก (อุมเราะฮ์) และหัจญ์ใหญ่ การทำหัจญ์เล็กนั้นคือการไปทำพิธีหัจญ์ ณ นครมักกะฮ์นอกฤดูการทำหัจญ์ใหญ่

คือการไปทำอุมเราะฮ์วันใดก็ได้ในรอบปี แต่หัจญ์ใหญ่จะต้องทำในเดือน 12 คือเดือนซุลฮิจยะฮ์ แห่งศักราชอิสลามเท่านั้น โดยนับจากวันหลังออกบวช (ถือศีลอด) ประมาณ 70 วัน การประกอบศาสนกิจหัจญ์ ต้องไปกระทำกันที่ไบตุลละฮะฮ์ ณ นครมักกะฮ์เท่านั้น กระทำที่อื่นไม่ได้ ไบตุลละฮะฮ์เป็นอาคารสี่เหลี่ยมขนาดใหญ่ ประมาณ 10 กว่าเมตร ยาว 11 เมตร กว้าง 10 เมตร โดยมีประตูทางเข้าไปสู่หิญา (กะบะฮ์) หิญา มีลักษณะเป็นก้อนหินกลมรี ประดับไว้ที่มุมเสาของไบตุลละฮะฮ์

ทิศตะวันออกเฉียงใต้ ไบตุลเลาะฮ์มีผ้ากำมะหยี่สีดำคลุมไว้ตลอดเวลา ไบตุลเลาะฮ์
จึงเป็นอาคารหลังแรกที่สร้างขึ้นมาสำหรับการปฏิบัติศาสนกิจเคารพภักดีต่อองค์
อัลลอฮ์ และเมื่อท่านศาสดามุหัมมัด ศ็อลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะสัลลัม ได้ประกาศให้
มุสลิมไปนมัสการหินดำเป็นประจำทุกปี และผู้คนก็ไปกันมากขึ้น จึงได้สร้าง
มัสญิดอัลฮะรออมขึ้นใกล้ๆ กับไบตุลเลาะฮ์ เพื่อให้มุสลิมได้ปฏิบัติศาสนกิจได้สะดวกขึ้น
จนปัจจุบัน มัสญิด “อัลฮะรออม” จึงเป็นมัสญิดที่สวยงาม ใหญ่ และสำคัญมาก โดย
สร้างล้อมรอบไบตุลเลาะฮ์

ในสายตาของคนนอกศาสนาอิสลามอาจมองเห็นว่า การที่มุสลิมอุตสาหะ
ขำมน้ำขำมทะเลไปทำพิธีหัจญ์ถึงนครมักกะฮ์ นั้นเป็นเรื่องเหลวไหลเปลืองทั้งเงินทอง
และเวลาโดยใช่เหตุ แต่ในทัศนะของมุสลิมแล้ว การประกอบพิธีหัจญ์นั้นก่อให้เกิด
สามัคคีธรรม เพราะการที่คนหมู่มาไปอยู่รวมกันเป็นเวลานานวัน เป็นเรื่องที่น่า
จะต้องวุ่นวายมาก แต่ปรากฏว่า ทุกๆ ปี แม้จะมีคนจำนวนนับล้านไปอยู่รวมกัน แต่
ทุกอย่างก็เป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย ทั้งนี้เพราะมุสลิมทุกคนต่างเชื่อในคำสั่งของ
ท่านศาสดา นบีมุหัมมัด ศ็อลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะสัลลัม ซึ่งกล่าวไว้ ณ พุทธะรอฟะฮ์
เป็นครั้งสุดท้ายว่า “มุสลิมทุกคนต่างเป็นพี่น้องกัน”

นอกจากนี้ในระหว่างอยู่ร่วมกัน ทุกคนต่างแต่งกายด้วยผ้า 2 ชิ้นเหมือนกัน
จึงไม่มีโอกาสได้เห็นว่าใครเหนือกว่าใคร ใครรวยหรือใครจน ไม่แตกต่างกันใน
ชั้นวรรณะ ซึ่งทุกคนต่างเดินทางไปด้วยความสามารถของตนเองไปด้วยความสมัครใจ
ไม่มีการขู่เข็ญบังคับ ทุกคนได้ลิ้มรสแห่งความอดทนและความลำบากด้วยกันจน
เกิดความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ดังนั้นความสามัคคีระหว่างมวลชนมุสลิมจึง
บังเกิดขึ้นทั่วโลก ณ สถานที่แห่งนี้ พิธีหัจญ์ จึงเป็น 1 ใน 5 ที่สำคัญของศาสนา
อิสลามที่มุสลิมทั่วโลกเฝ้าหา...

ลัทธิจะ เรื่องการทำหัจญ์ ก็บ่งลงและก็หมายถึงว่า ในเรื่องของอิสลามที่
ที่พูดมาตั้งแต่ต้น ที่เริ่มจากความหมายของคำว่า “อิสลาม” โครงสร้างของศาสนา
อิสลาม ซึ่งที่จะสรุปให้ฟังอย่างสั้นๆ อีกครั้งว่า ความหมายทางศาสนานั้น
“อิสลาม” หมายถึง การยอมจำนนด้วยความศรัทธาในอัลลอฮ์ด้วยความ
บริสุทธิ์ใจ มีโครงสร้าง 2 ส่วน คือ หลักการศรัทธาและหลักการปฏิบัติ
ทั้งหมดนี้เป็นเพียงข้อมูลภาพรวมโครงสร้างใหญ่ของอิสลามเท่านั้น

เพราะจริง ๆ แล้วอิสลามยังมีส่วนปลีกย่อยอีก อิสลามมีข้อกำหนดที่เด่นชัดว่า สิ่งใดที่มุสลิมต้องทำ สิ่งใดที่ต้องไม่ทำ และยังมีรายละเอียดไปถึงสิ่งใดที่จะทำก็ ได้ไม่ทำก็ จะได้ผลเช่นใดต่อการตัดสินใจเช่นนั้น ลัยลาหมั่นคอยศึกษา สังเกต ทำความเข้าใจในเรื่องของศาสนาอิสลาม โดยการหาหนังสืออ่านหรือถามผู้ที่มีความรู้ในเรื่องนี้โดยตรงจะ

สุดท้ายนี้ แม้เวลาจะผ่านไปหลายเดือนแล้ว พ่อกับแม่อีกยังคงคิดถึงลัยลาอยู่อย่างสม่ำเสมอ เมื่อใคร ๆ ถามถึงลัยลาท่านก็ยิ้มอย่างภาคภูมิใจและจะตอบเพื่อนบ้านว่า ลัยลาเป็นความชื่นใจของพวกเรา

ด้วยสลามและดูอาอ์

พี่

**คณะกรรมการจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติมอิสลามศึกษา
ระดับประถมศึกษา**

1. นายบรรเทา ฤกษ์ดีกุล	2. นางสาวเอิบบุญ สุทธิประภา
3. นายวินัย รอดจ่าย	4. นางมณีนหา คุปตะพันธ์
5. นายอภิรัฐ หมัดสะอี่	6. นายจรัส จ๊ะสมัน
7. นายอัลดุลเลาะห์ ลออแมน	8. นายสมบุรณ์ ฐุสลิษฐ์
9. นายนิเวอาลี หะยีนิเลาะ	10. นายอิสลียาส มายุดิน
11. นายเจ๊ะอุเซ็ง เจ๊ะซู	12. นางไหวริยะ เจริญระ
13. นายเจ๊ะแม ปีรู	14. นายฮาแซ สาแม
15. นายสันต์ นิลสมาน	16. นายอัลดุรรอเล็ด เจ๊ะเลาะ
17. นายไพฑูรย์ เจ๊ะแฮ	18. นายชาญชัย เบญจมันต์
19. นายวรายุทธ มาหฺมุดเบ็ญ	20. นายสัมฤทธิ์ อินทสุตร
21. นายยา นิมิง	22. นายวินัย วิเศษรัตน์
23. นายอิบราเฮม มะเก๊ะ	24. นายศักดิ์ เจริญระ
25. นายสุรียา ปันจอร์	26. นางสาวชไมพร สะอี่
27. นายอาหะมัด หะบาแย	28. นายสุโก เกษมเดชา
29. นางสาววันโรฮานี อัสเฮาะ	30. นายวีรเชษฐ์ นิสสระ
31. นายนุรุดดีน สารีมิง	32. นางโรจนา จันทรานุศาสตร์
33. นายวรวิทย์ แก้วราษฎร์	34. นายเอกสิทธิ์ ยาโง๊ะ
35. นายมาหะมะ ลาเต๊ะ	36. นางสุนหา เจ๊ะอาลี
37. นายอนันต์ สุวรรณมณี	38. นายสุกรี บาราเฮง
39. นางกรรณิกา สอสมบุรณ์	40. นางจารุดี ฝัลประการ
41. นางสุทิน ทองใส	42. นายเอนก รัตน์ปิยะภากรณ์
43. นางเรียมพร อธิปอนันต์	44. นางสาวรัตนารอดโพธิ์ทอง

หนังสืออ่านเพิ่มเติมอิสลามศึกษา เรื่อง จดหมายถึงน้อง

ที่ปรึกษา

1. นายบรรเทา ฤกษ์ดีกุล
2. ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาหนังสือ (นายวินัย รอดจ่าย)

ผู้เขียน

นางสาววันโรฮานี อิสเฮาะ

คณะกรรมการผู้ตรวจ

1. นายอนันต์ สุวรรณมณี
2. นายสุกรี บาราเฮง
3. นายสมบูรณ์ ธวัสน์
4. นางมณีน นา คุปตะพันธ์
5. นางสาวสุมนา เจ๊ะอาลี
6. นายอรุณ ศิริพันธ์
7. นายเอนก รัตน์ปิยะภากรณ์
8. นางเรียมพร อธิปอนันต์
9. นางสาวสุทิน ทองไสว

บรรณาธิการ

นางสุทิน ทองไสว

ผู้วาดภาพประกอบ

นายวัชรพล พงษ์ไพศาล

